

Nu există prieten mai loial pe lumea asta ca o carte (Ernest Hemingway)

TEZAU

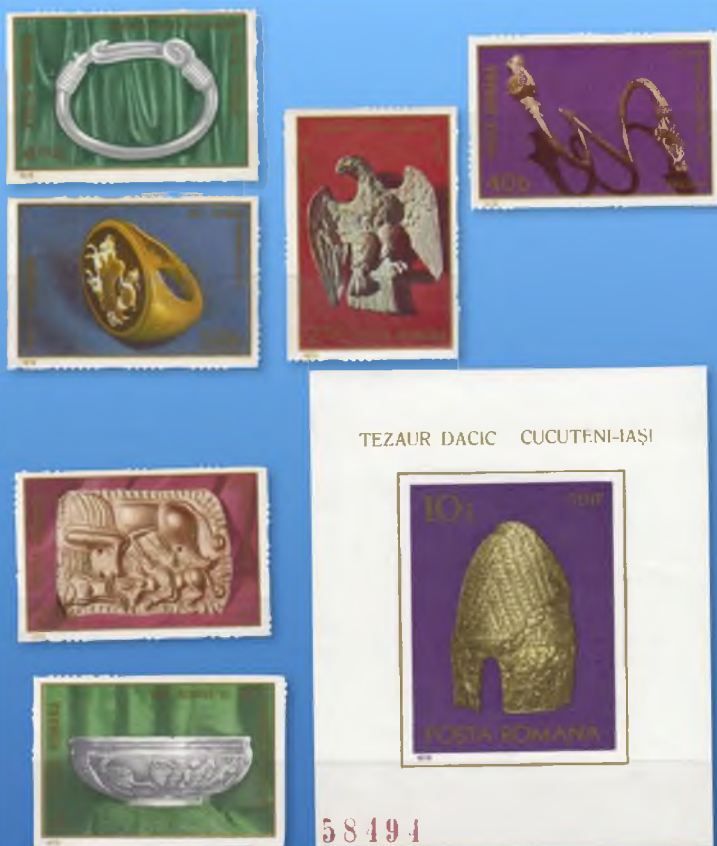
Foaie a Bibliotecii Academiei Române

ANUL VI, NR.2

FEBRUARIE 2025

APARE LUNAR

ARTEFACTE ALE ISTORIEI IN LUMEA TIMBRELOR

pag. 2-3

CODICELE DE LA IEUD UN MANUSCRIS CONTROVERSAT

pag. 8-9

EDIȚII ELZEVIRIENE

pag. 12

VASILE NETEA O PERSONALITATE EMBLEMATICĂ A ROMÂNILOR

pag. 4-5

GRIGORE ALEXANDRESCU

CEL MAI VALOROS FABULIST

pag. 6-7

PSALTIREA PROROCULUI ȘI ÎMPARATULUI DAVID, TÂLCUITA DE PRE LIMBA SLOVENEASCA PRE LIMBA ROMÂNĂ

Cea mai mare parte dintre manuscrisele românești pastrate la Biblioteca Academiei o reprezintă cele cu conținut religios. În componența fondului de manuscrise românești distingem cărți ale *Vechiului* și *Noului Testament* (incluzând și traduceri sau comentarii pe marginea lor), cărți liturgice, cărți de omiletică, de literatură dogmatică și de polemică religioasă, cărți de drept canonic (incluzând și toată literatura juridică difuzată la noi), literatură patristică. Legate de cărțile liturgice, Psaltichile, adică manuscrisele de muzică bisericească, se întâlnesc atât ca texte originale (prima traducere în limba română datează din anul 1713 și este datorată dascalului Filothei sin Agai Jipei de la Mitropolia din București), cât și în copii după psaltichii grecești. Literatura monahală înregistrează eel mai însemnat număr de opere și este cea mai variată din întreaga literatură religioasă. Unele dintre manuscrise reprezintă traduceri în românește încă din secolul al XVII-lea.

CASA ASSAN

MICUL PALAT UNDE A LOCUIT PRIMUL ROMÂN CARE A FĂCUT ÎNCONJURUL LUMII

pag. 10-11

ARTEFACTE ALE ISTORIEI

Monumentul istoric cu o valoare inestimabilă, prezent de aproape două mii de ani, Coloana lui Traian de la Roma împreună cu tezaurul monetar, obiectele prețioase din aur și argint, ceramică, aflate pe teritoriul vechii Dacii se constituie ca mărturie milenare ale existenței stabile a strămoșilor noștri pe locurile în care s-a întemeiat România Mare.

„Domeniul de aur” al artefactelor se regăsește nu numai în muzeele specializate ci și în lumea minunată a timbrelor păstrate cu grijă și prețuire în colecțiile filateliștilor pasionați. Colecția de mărci poștale și piese filatelice de mare valoare se află în Patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României.

Doresc să evidențiez într-o expunere rezumativă trei tezaur de mare preț ale istoriei noastre: Tezaurul de la Pietroasa, Coifurile getodacice și Brățările dacice.

Un tezaur simbol de țară îl constituie Tezaurul de la Pietroasa, descoperit în localitatea Pietroasele (Buzău) în anul 1837 de doi țărani pietrari. La circa un kilometru distanță de situl unui castru roman. Compus din peste două zeci de piese din aur, tezaurul a fost grav afectat prin distrugere și mutilare, cu scopul de a fi transportat mai ușor într-un loc ascuns. Regele Carol I a dispus în anul 1884 restaurarea tezaurului care s-a bucurat de aprecieri elogioase, fiind astfel expus la Expoziția Universală de la Paris (1867), Muzeul South-Kensington (1868), Expozițiile Universale de la Viena (1873) și Paris (1900). După cum se știe în anul 1917, Tezaurul României, în care erau incluse și obiectele din aur de la Pietroasa au fost trimise la Moscova pentru a nu cădea pradă de război. Printre puținele piese restituite de fosta URSS s-a aflat și Tezaurul de la Pietroasa, revenit în țară în anul 1956.

Așa cum se cunoaște și sub denumirea „Cloșca cu Pui de aur”, Tezaurul de la Pietroasa se află la Muzeul Național de Istorie a României. Emisiunea filatelică din anul 1973 reproduce în imaginile celor 6 mărci poștale și coliței filatelice cele mai importante piese ale Tezaurului, între care se regăsește și un artefact denumit „Cloșca”. Referitor la mediatizarea

TEZAU DACIC CUCUTENI-IAȘI

15 ianuarie, Ziua Culturii Naționale

**Muzeul Național
de Istorie a României
un nou început**

Brățară regală dacică de aur
de la Sarmizegetusa Regia

Destinatar _____

Codul	Localitatea
-------	-------------

IN LUMEA TIMBRELOR

Coifului de la Coțofenești este de menționat faptul că pe teritoriul României, începând cu anul 1913 și până în anul 1970 au fost descoperite 5 coifuri geto-dacice executate din aur sau argint aurit, într-o tehnică comună, de remarcat cu o prezentare aproape identică, dacă luăm în calcul forma și ornamentația. Două emisiuni de timbre, din anii

1978 și 1988 reproduc imagini ale Coifurilor de la Cucuteni și Coțofenești. Deși asemănătoare ca și concept, imaginile coifurilor diferă datorită faptului că la Cucuteni, coiful a fost descoperit sub formă de fragmente și refăcut în condițiile în care partea frontală nu a putut fi reconstituită. Brățările dacice (cărora li se atribuie și puteri de vindecare a unor

probleme de sănătate) descoperite cu detectoare de metal și sustrate de braconieri în deceniul 1990-2000 din incinta cetăților de la Sarmizegetusa Regia, au fost parțial recuperate de statul român (13 brățări până în anul 2011). Imaginea unei brățări dacice este reprodușă pe un plic de corespondență cu timbru imprimat, introdus în circulație cu ocazia Zilei

Culturii Naționale, în data de 15 ianuarie 2015. În contextul reprezentării României pe plan internațional, marca poștală își dovedește încă o dată misiunea de păstrător al identității naționale, cu o misiune de onoare, aceea de a tezauriza pentru posteritate valorile și simbolurile care creionează spiritul românesc.

Cristina Popescu

TEZAUURUL DE LA PIETROASA

197266

VASILE NETEA O PERSONALITATE

Din tinerețe a fost preocupat de ideea ridicării culturale a satului românesc, acțiune în care învățătorimea, din care și el făcea parte, trebuia să joace un rol deosebit. Nu întâmplător deci una din primele sale scrieri a fost intitulată „Îndreptar pentru cercurile culturale ale învățătorilor” (1934), urmată, la mai puțin de un an, de volumul „Din contribuția învățătorimii române la dezvoltarea culturii naționale” (1935), pentru ca în anul următor să dea la iveală culegerea de folclor „Murăș, Murăș apă lină”, scrisă împreună cu doctorul Eugen Nicoară.

O preocupare constantă a lui Vasile Netea a fost aceea de a scoate la lumină o serie de personalități științifice și culturale pe care Mureșul Superior i-a dat țării. Așa au apărut monografiile despre Petru Maior, Alexandru Papiu Ilarian, C-tin Romanu-Vivu, Virgil Onițiu, Simion C. Mândrescu, Oct. C. Tăslăuanu etc., dovedind astfel tuturor că „marsc și la Mureș oameni”! Dintre ei nu putea lipsi desigur nici Elie Miron Cristea, întâiul Patriarh al României Mari.

Cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani ai înaltului prelat, Vasile Netea i-a închinat un studiu monografic: „Omăgiu I. P. S. S. Patriarhului Dr. Miron E. Cristea din partea comunei Toplița”, în care scria, între altele: „Pentru a porni, ca simplu copil de țărani din Toplița Română, cu cioareci și suman, fără neamuri sus-puse, fără un nume consacrat, fără avere și fără protectori, pentru a ajunge Patriarh, Regent și Președinte de Consiliu, ajutat numai de darul sădit de Dumnezeu în sufletul tău, înseamnă că ești, desigur, o culme între culmi”.

Evenimentele tragice din 1940, în urma cărora trupul țării a fost sfârtecat, l-au afectat adânc pe Vasile Netea. Stabilindu-se la București, el s-a angajat din prima clipă în lupta pentru eliberarea pământului strămoșesc cotropit. A început mai întâi o aprigă campanie de presă în favoarea Ardealului de nord ajuns sub dominația horthystă, precum și o serie de conferințe publice. O activitate deosebită a desfășurat în cadrul căminului cultural „Avram Iancu”, al refugiaților ardeleni, al cărui director era Iustin Handrea, iar apoi, din 19 aprilie 1942, dr. Eugen Nicoară. Marea majoritate a celor peste 350 de participanți la activitățile căminului erau români mureșeni. Aș aminti activitățile de la Muzeul Satului, din 31 august și 17 septembrie 1941, unde Iosif Pașcan din Deda a cântat doinele „Toate plugurile ară” și „Doina înstrăinatului”; cea din 5 octombrie, la care țăranul Ilie Gârdu din Săcalu de Pădure a recitat poezia „Noi” de Octavian Goga; cea din 1 decembrie la care Vasile Netea a conferențiat despre unitatea națională și despre Marea Unire din 1 Decembrie 1918; cea din 25 decembrie, când colindătorii din Săcalu de Pădure, conduși de Mihail Șandru și Ioan Roman, împreună cu alți mureșeni: Aurelia

EMBLEMATICĂ A ROMÂNILOR

Panga din Porcești, Ioana Sorlea din Dumbrava, Paraschiva Matei din Deda, Leon Deac din Rușii-Munți, Petru Vâga, C-tin Vâga și C-tin Vulcan, toți din Toplița Română, au umblat cu colindul pe la casele mai multor demnitari bucureșteni.

Imensa bucurie prilejuită de eliberarea Ardealului de nord și revenirea acestuia la trupul patriemame, România, a fost umbră în însă de instalarea regimului de „dictatură proletară”, adică a regimului comunist. Mulți dintre marii bărbați ai țării, care s-au afirmat în activitatea patriotică, pusă în slujba înaltelor idealuri naționale, între care și Vasile Netea, au plătit cu libertatea, suportând „binefacerea” acelei ere a ticăloșilor, în închisorile comuniste. Dar multe și valoroase opere științifice ale marelui patriot Vasile Netea nu au putut fi distruse. Ele au îmbogățit literatura istorică românească și vor rămâne peste veacuri. Se cunosc, nu le voi mai aminti.

Nu putem să nu amintim însă strânsele legături pe care marele istoric le-a avut cu orașul de la poalele Călimanilor, începând din 1967, când am refăcut și inaugurat Monumentul-mausoleu din Toplița Gura Secului, acolo unde își dorm somnul de veci 771 de ostași-eroi, morți în primele zile ale războiului de întregire a neamului. De atunci, an de an Vasile Netea a fost prezent la Toplița, pentru a participa la manifestările științifice și culturale organizate, sau pentru a lua parte la sărbătoarea hramului Mănăstirii Sfântul Ilie, ctitoria Patriarhului Miron Cristea. Vasile Netea, prin vasta sa operă, vorbește despre întreaga istorie a poporului român, analizând toate epocile istoriei noastre, începând de la rolul pe care l-au jucat pe acest teritoriu strămoșii noștri, dacii, continuând firul istoriei până

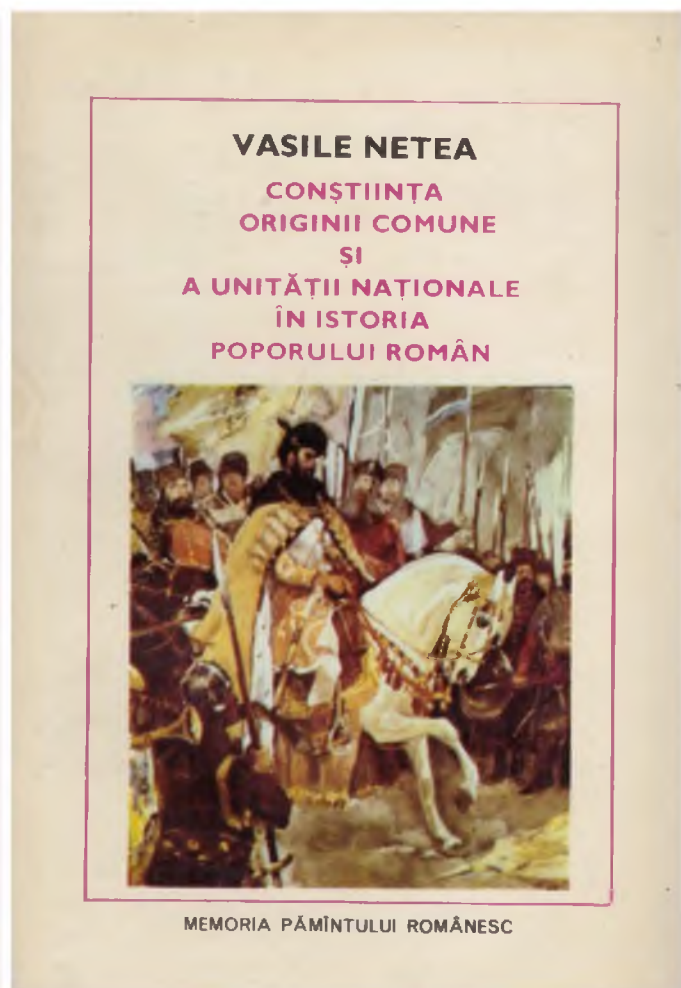

în ziua în care a trăit, fiind tot timpul extrem de documentat și de pregătit, așa cum stă în firea unui adevărat cărturar și istoric. Vasile Netea, în formația sa de istoric, se ocupă de evenimentele majore ale istoriei noastre, în mod accentuat de cele mai importante, evocând și rolul pe care l-au jucat la momentul respectiv personalitățile vremii. Evocă revoluția de la 1848-1849, care prin rezultatele sale a scris o frumoasă pagină în istoria poporului român, croind acestui

neam un drum extrem de luminos în perioada care a urmat. Istoricul din Deda Mureșului evocă și războiul de independență din 1877, unde poporul român, luptând până la sacrificiu, a obținut ceea ce de mult și-a dorit: independența de stat, fapt care a însemnat enorm în realizarea marelui ideal al românilor, fiind un pas mai mult decât hotărâtor în această privință. Netea, prin scrisul său, evocă Memorandumul, de asemenea prezintă și evenimentele Primului

Război Mondial, pentru ca toate acestea să ducă la realizarea Unirii celei Mari, a unirii tuturor românilor într-un singur stat liber și independent, eveniment care se regăsește foarte pe larg în opera cărturarului Vasile Netea, acesta prezentând cu de-amănuntul toate aspectele importante legate de Unirea cea Mare. Cărturarul Vasile Netea este unul dintre cei mai mari istorici ai unității naționale a poporului român.

Cristina Protopopescu

GRIGORE ALEXANDRESCU

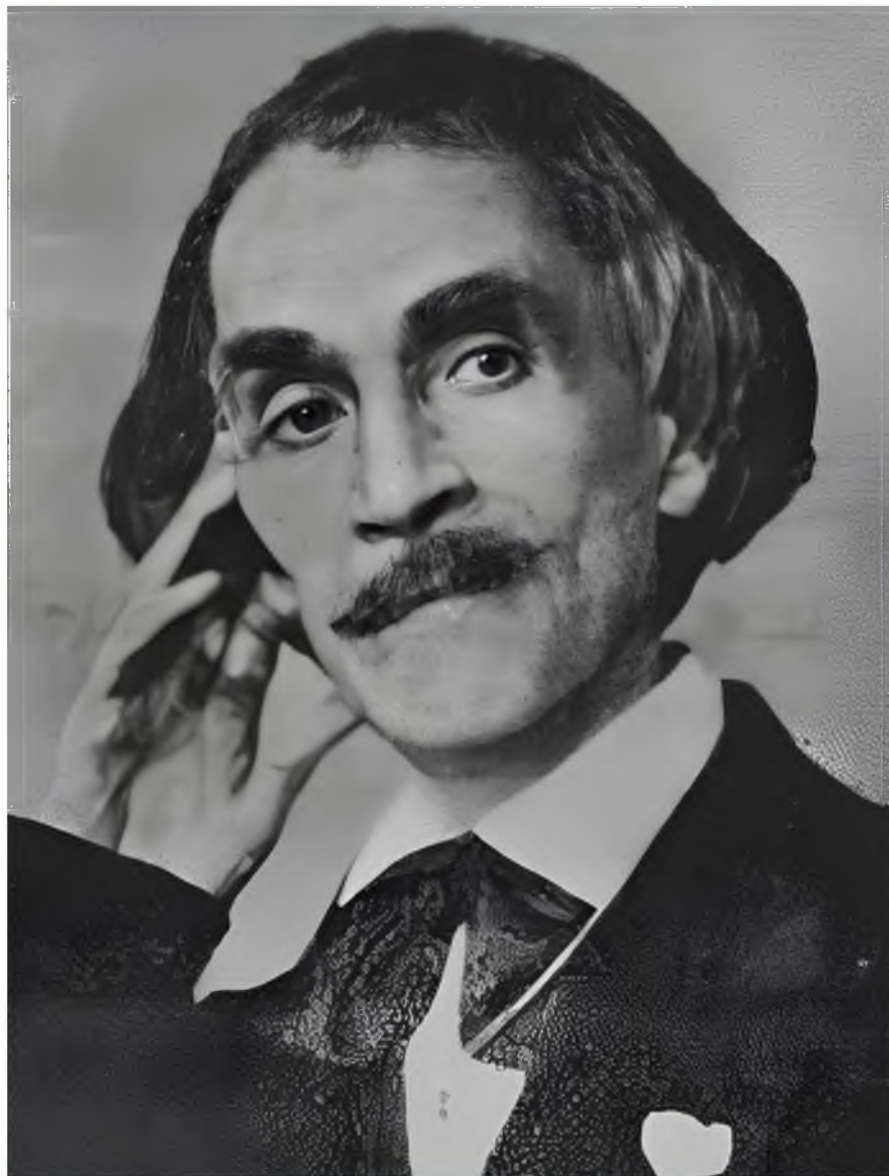
Grigore Alexandrescu este al treilea cântăreț al ruinelor Târgoviștei, după Heliade și Cârlova, născut în 1810. Copilăria și-o petrece în orașul natal, învățând greaca modernă cu dascăli greci. Cunoaște bine greaca veche, putând recita pe dinafară pe Anacreon și scene întregi din Sofocle și Euripide. Citise de asemenea cărțile populare românești, *Alexandria* și *Istoria lui Arghir*.

După moartea părinților, Grigore Alexandrescu vine în 1830 la București, fiind găzduit de un unchi, părintele Ieremia, într-un beci aflat sub scara Mitropoliei.

În 1831 este înscris la cursurile de limba și literatura franceză ale profesorului Vaillant.

Aici este coleg cu C. A. Rosetti și Ion Ghica. Acesta din urmă ne lasă amintiri interesante despre poetul târgoviștean într-o scrisoare către Vasile Alecsandri.

Cerându-i să recite *Epistola lui Boileau către Molière*, Grigore Alexandrescu trezește admirația profesorului și colegilor printr-o perfectă cursivitate și dicțiune. Împrietenit cu Ion Ghica, cunoaște în casa acestuia pe poetul lăncu Văcărescu, căruia-i recită toate poeziile dintr-o culegere intitulată *Poezii alese din ale Marelui logofăt I. Văcărescu*. Poetul a fost

impresionat de poezia *Epistola D. I. V.*, autorul „Primăverii amorului”, pe care Gr. Alexandrescu i-o dedică de ziua numelui.

Grigore Alexandrescu continuă cursurile Colegiului „Sf. Sava”, locuind în acest timp la Heliade Rădulescu, așa cum relatează Ion Ghica. Primele poezii ale lui Grigore Alexandrescu au fost publicate în cursul anului 1830, în paginile *Curierului românesc*. În curând apare primul volum de versuri al poetului, intitulat *Eliezer și Neftali* (1832). Acest volum cuprinde tălmăciri și poezii originale.

În anii 1833-1835 Grigore Alexandrescu participă la activitatea Societății filarmonice. Contactul cu Câmpeanu, membru al Societății filarmonice, pe atunci maior în armata națională, determină pe Grigore Alexandrescu să se înroleze, la sfârșitul anului 1834, ca iuncar, apoi ca ofițer.

Legătura cu membrii filarmonicii, care îi propuneau să îmbogățească repertoriul teatral în limba română, determină pe Alexandrescu să traducă piesele *Alzira* și *Meropa* de Voltaire.

Poetul participă la adunările societății secrete care luase ființă în cadrul filarmonicii și care urmărea răsturnarea regimului feudal al lui Alexandrescu Ghica. În aceste împrejurări s-a format conștiința de artist și de cetățean a lui Grigore Alexandrescu.

Ca militar, Grigore Alexandrescu a fost întâi la dejurștvă, apoi la Focșani, pentru a controla pașapoartele și a ține socoteală turmelor de oi care trec granița. Impresiile culese aici ne sunt cunoscute din *Epistola D. I. C.* (Ion Câmpeanu).

În 1840 a fost arestat sub pretextul ca ar fi luat parte la acțiunea revoluționară împotriva lui Al. Ghica și pentru poezia Anul 1840. Doi ani mai târziu, în 1842, îi apare la Iași un volum de poezii. În același an călătorește cu I. Ghica la mănăstirile din Oltenia. Această călătorie îi sugerează temele poeziilor: *Umbra lui Mircea*. *La Cozia*, *Răsăritul lunii*. *La Tismana* și *Mormintele*. *La Drăgășani*.

În *Memorial de călătorie* sunt descrise toate împrejurările acestei excursii interesante și rodnice pentru activitatea poetului. Anul 1848 îl găsește pe Grigore Alexandrescu printre revoluționari, numele lui figurând printre redactorii *Poporului suveran*, dar nu a jucat un rol important în timpul revoluției.

În timpul domniei lui Cuza, Grigore Alexandrescu deține postul de director în Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice.

Face parte în 1860 din Comisia Centrală de la Focșani. Aici se îmbolnăvește de o boală grea, care l-a ținut, așa cum se exprima I. Ghica „aproape un sfert de secol, mort între cei vii”. Moare în noiembrie 1885.

Gabriela Dumitrescu

Un bou ca toți boii, puțin la simțire, în zilele noastre de soartă-ajutat,

Și decât toți frații mai cu osebite, Dobândi-n cireadă un post însemnat.

Grigore Alexandrescu

Fabule

Un bou în post mare? – Drept, cam ciudat vine, Dar asta se întâmplă în oricare loc.

Decât multă minte, știu că e mai bine. Să ai totdeauna un dram de noroc.!!

mandoro
LUCRARE APĂRUTĂ CU SPRIJINUL EDITURII
grammar

CEL MAI VALOROS FABULIST

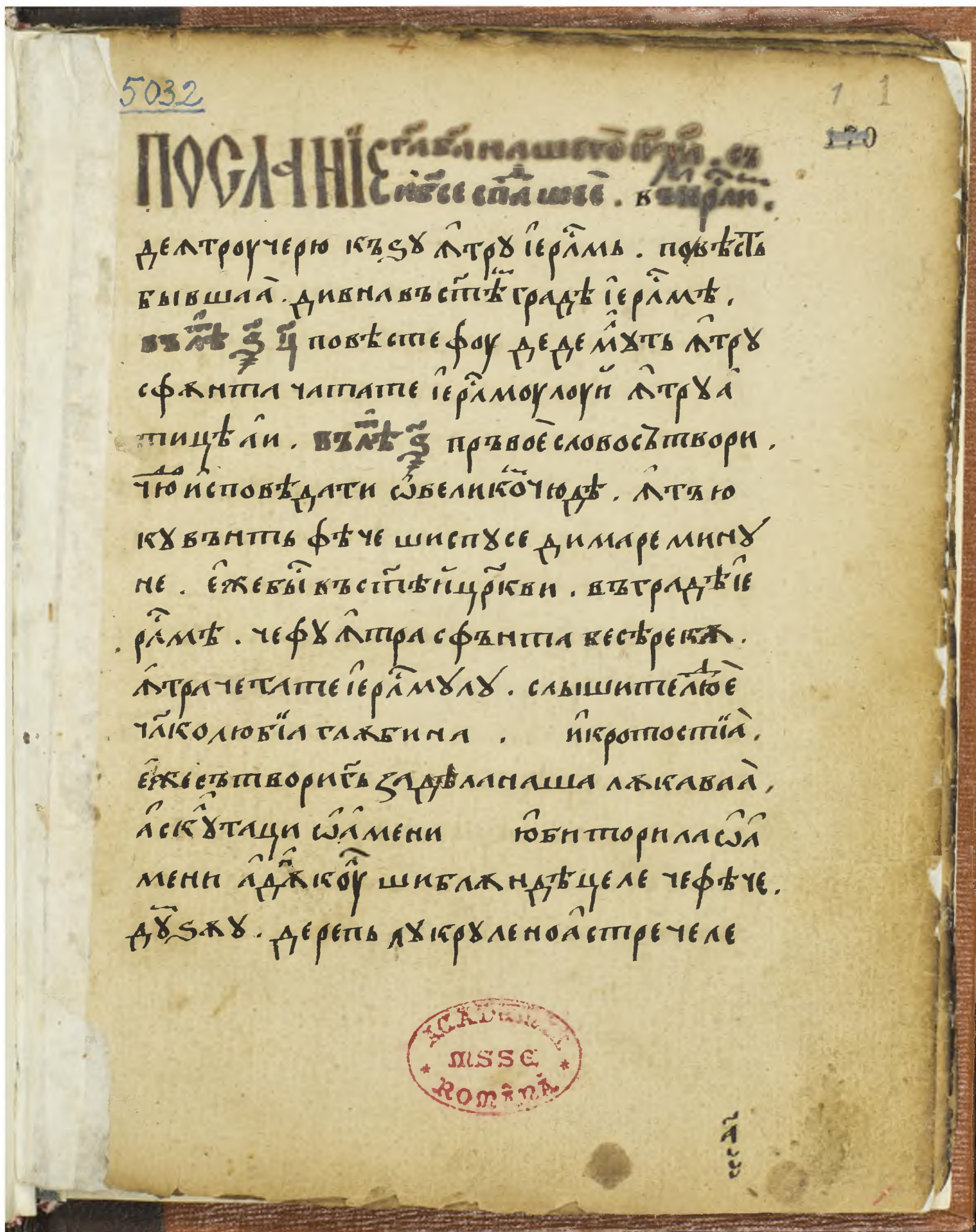
CODICELE DE LA IEUD

După Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, scotocind prin podul și turla Bisericii din Deal, ridicată în 1364 și cunoscută sub denumirea de Biserica Balcului, după numele voievodului-ctitor Balc, fiul lui Dragoș Vodă, una din cele două biserici-monument istoric din leud – alături de Biserica din Șes, din 1717 – aflate în patrimoniul UNESCO, preotul greco-catolic Artemiu Anderco – unul din cei 7 ieudeni purtători de Credențional la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia – a găsit printre cărțile și manuscrisele adăpostite în acest locaș de cult un volum masiv și afumat ce avea copertile din lemn acoperite cu piele, ferecat cu încuietori din metal, pe care îl donează Muzeului din Sighet. În august 1921 are loc în acest oraș Adunarea Generală a Societății Astra. Cu acel prilej, documentul proaspăt descoperit – fiind expus publicului – este remarcat de Andrei Bârseanu, președintele Astrei și vicepreședinte al Academiei Române, care-l duce la București și-l prezintă cu mult entuziasm membrilor Academiei, în ședința publică din 11 noiembrie 1921, botezându-l cu numele de *Codicele de la leud*. Acest document unic de istorie și limbă românească cuprinde manuscrisele intitulate *Legenda Duminicii*, înregistrată cu nr. 5032 în patrimoniul Bibliotecii Academiei Române, care-i de fapt o poveste frumoasă și educativă despre datoria creștinului de a cinsti această zi, *Învățătură de Paști*, un manuscris slavon inventariat cu nr. 810 B.A.R., precum și *Învățătură de cuminecătură*, o omilie pentru Joia Mare, înregistrată cu nr. 15/A în arhiva Academiei Române. Și iată că de atunci și până astăzi nenumărați specialiști s-au aplecat asupra acestor manuscrise, emițând tot soiul de opinii. Unele au fost convergente, altele divergente, însă textul cel mai cercetat, discutat și disputat a fost *Legenda Duminicii*, iar motivul acestor controverse era legat de datarea acestei scrieri și a tălmăcirii Legendei în limba română. Sintetic, istoria controverselor și a disputelor științifico-filologice s-a desfășurat astfel: în 1924 academicianul Al. Rosetti este primul care menționează *Codicele* în studiul său, publicat în Franța, *Despre rotacismul la români*, datându-l în secolul XVII. Un an mai târziu, academicianul Ioan Bianu publică documentul în facsimil sub titlul *Manuscrisul de la leud*, editare însoțită de un scurt Studiu introductiv în care menționează că „scrierea este semiuncială, obișnuită la noi în a doua jumătate a secolului XVI, când manuscrisul a fost scris (pe la 1560/1580) de un deprins scriitor”. Oarecum firesc, indiferent de motive, exegeții care au analizat ulterior Manuscrisul au reluat și, eventual, au nuanțat opiniile celor doi academicieni. De exemplu, în

1926, M. Drăgan reiterează opinia lui Ion Bianu, afirmând că „textul provine din Sudul Dacoromaniei, fiind copiat în nordul teritoriului, unde se vorbea românește în secolul XVI”. Apoi, în 1928, Margareta Ștefănescu publică studiul despre Manuscrisul al treilea al Zbornicului de la leud,

că „textele au fost copiate în prima jumătate a secolului XVII de un scrib străin”. În fine, aceleași opinii sunt asumate și de Mirela Teodorescu-Iacelașilongheție, care publică sub egida Academiei în 1977, atât în facsimil, cât și transliterat, Manuscrisul de la leud. Numai că, spre deosebire de

și un nespecialist poate lesne sesiza că în ediția academică lipsește expresia vâleat 6900. E drept că distinșii autori ai consistentului și documentatului Studiu filologic de la începutul volumului menționează, printre altele, și detaliul că în reproducerea acestui manuscris au recurs și la

reconfirmând datarea propusă de academicianul Ion Bianu. Aceeași opinie o exprimă în 1958 și prof. Maria Zdrengea în textul despre Slavona Legendei Duminicii din *Codicele de la leud*, precum și P. Olteanu în exegeza Legendei Duminicii în *Codicele de la leud* din 1962. Apoi, peste un deceniu, examinând hârtia acestui document, Al. Mareș ajunge la concluzia că „manuscrisul a fost copiat între anii 1621/1633”. La un rezultat similar ajunge, de altfel, și Ion Gheție, care susține

Manuscrisul editat de academicianul Ion Bianu, în noua ediție academică, cuprinde un amplu și documentat studiu al celor doi paleografi care sunt convinși că documentul este o copie, iar transcrierea „s-a făcut în deceniile al treilea sau al patrulea al secolului al XVII-lea, cu alte cuvinte în jurul anului 1630”. Dacă se va încumeta cineva a compara primele rânduri ale Legendei, reproduse în facsimil, din volumul editat de Academie în 1977, cu cele din volumul editat de Episcopia Ortodoxă în 2021, chiar

parantezele rotunde în cazul unor „pasaje lacunare”. Fără puțință de tăgadă, formula amintită mai sus a fost încadrată de cei doi filologi în această categorie, a pasajelor lacunare, fără a menționa pricinile omisiunii. E primul semn de întrebare ce poate fi pus în mod legitim, în legătură cu dezbaterea controversată a datării acestui manuscris. Dar mai sunt și altele, la care, în mod justificat, se poate reflecta. Așadar, așa cum se poate desluși din rândurile de mai sus, până în

UN MANUSCRIS CONTROVERSAT

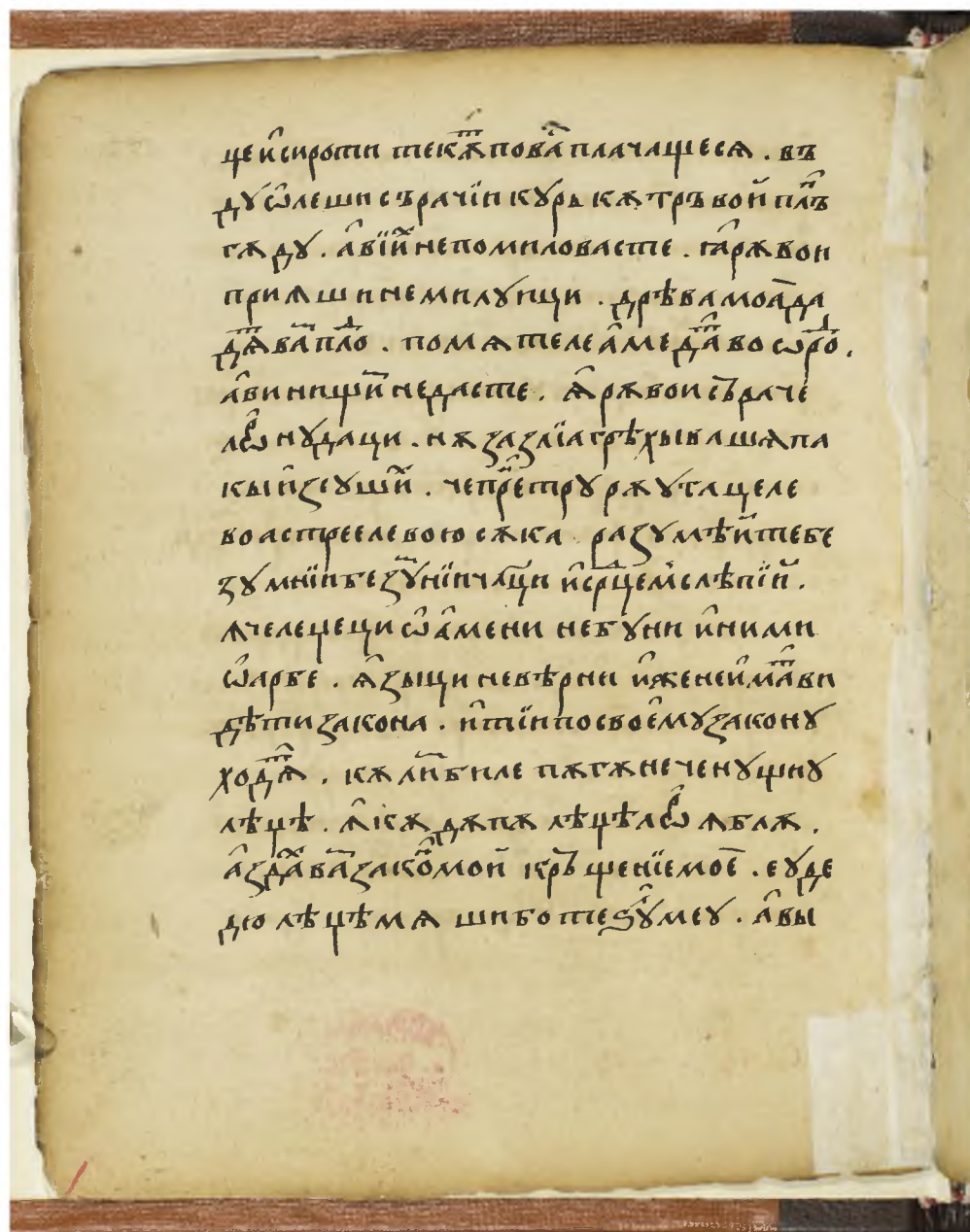
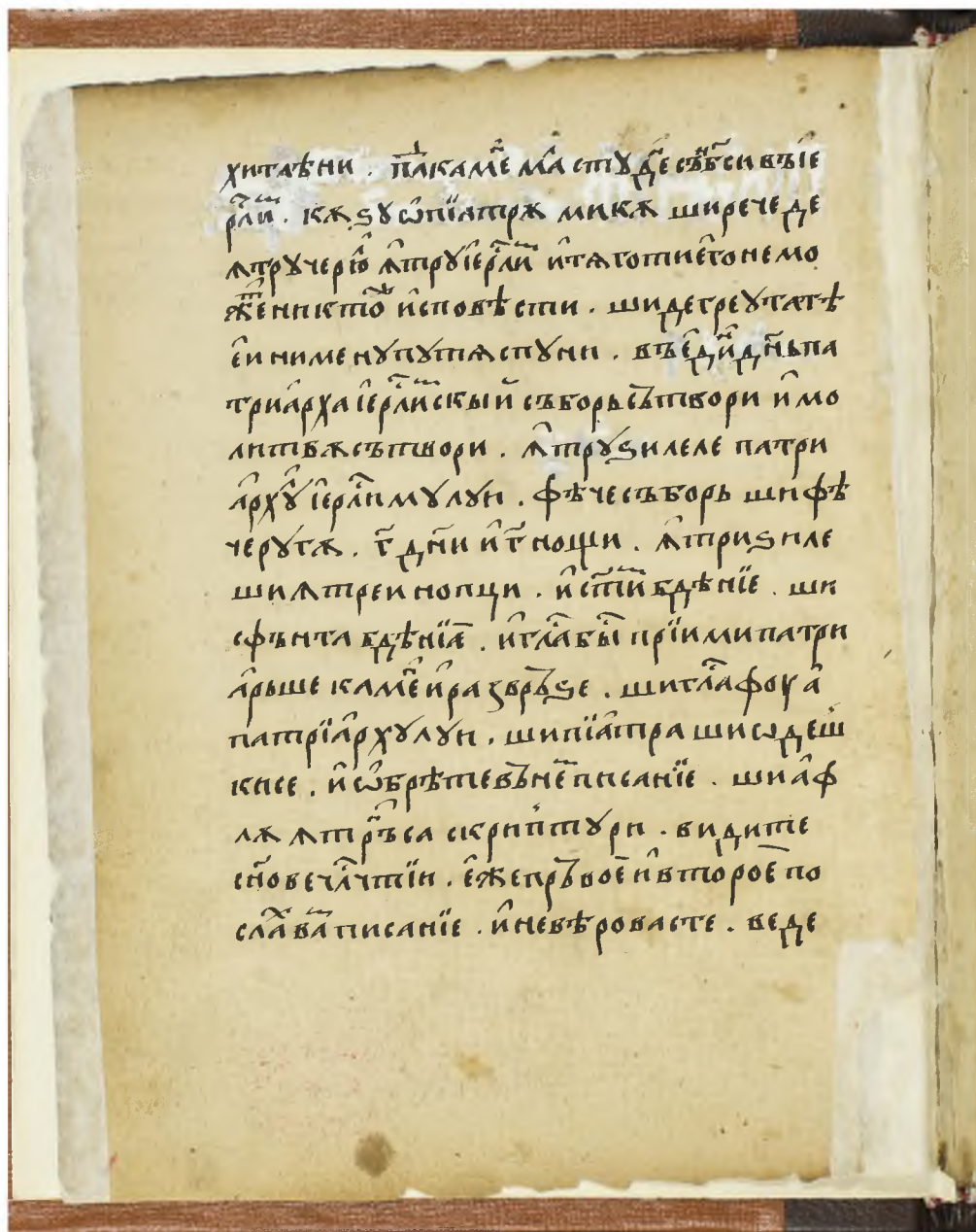
deceniul opt al secolului XX spinoasa problemă a datării documentului părea clarificată definitiv. De bună seamă că, în virtutea prestigiului și a autorității academicianului Ion Bianu, ce formulase un verdict pe această temă, în rândul specialiștilor care-și exprimaseră în scris opiniile în raport cu subiectul, nu exista sau nu putea exista nici un dubiu și nici un semn de întrebare în legătură cu datarea, a traducerea și copierea Legendei în limba română. Căci, nu-i așa: Magister dixit! Numai că, surpriză!, la numai un an de la reeditarea Manuscrisului profesorul paleograf Dumitru Șerbu se încumetă să publice în revista „Tribuna” (nr. din 27 aprilie 1987) o opinie absolut divergentă, care dă peste cap toate aserțiunile anterioare ce vizau datarea acestui document de istorie literară. Prin urmare, după cum putem afla din evocările și mărturisirile publicate, de pildă, în nr. din 27 aprilie 1987 al revistei de la Cluj, raportându-se la contextul acestei descoperiri, prof. Șerbu a mărturisit că, la un moment dat, examinând la Biblioteca Academiei „texte de limbă din secolul XVI” în mod cu totul întâmplător a dat peste Codice. Apoi, citind și deslușind primele rânduri din *Legenda Duminicii*, unde textul slavon alternează, după fiecare frază, cu versiunea sa românească, care e scrisă, e drept, cu caractere chirilice, Dumitru Șerbu a recunoscut că a fost surprins de două expresii: văleat 9600 și văleat 9000. Străduindu-se să găsească

explicații legate de ignorarea acestor detalii sau formulări introductive ale unui text vechi la antecesorii care s-au aplecat asupra acestui document lingvistic, exegetul paleograf opinează că, bunăoară, academicienii Al. Rosetti și Ion Bianu „s-au oprit la valoarea fonetică, iar nu la cea numerică a literelor-cifre 6000 și 6900, ignorând în acest fel atât prolema datării Legendei Duminicii, cât și cea a traducerii ei în limba română”. Mai mult, raportându-se la acești ani consemnați în Codice..., filologul Dumitru Șerbu a argumentat că formula văleat 9000 face trimitere la evenimentul evocat în *Legenda Duminicii*, adică la anii 391/392, când „a căzut o piatră din cer, care se deschide după multe slujbe și rugăciuni, dezvăluindule creștinilor Scripturi prin care Isus Hristos le trimite cel din urmă avertisment, al treilea, referitor la cinstirea zilei Duminicii, pe când cealaltă sintagmă – văleat 6900 – care ar corespunde anilor 1391/1392 face trimitere la momentul / anul în care s-a făcut traducerea legendei, și nu transcrierea ei în limba română”. În acele împrejurări, modestul și totodată curajosul filolog se încumetă să-și prezinte concluziile la care a ajuns într-o comunicare din 17 ianuarie 1974, susținută la Academia Română, unde demonstrează că „Manuscrisul românesc din *Codicele de la leud* a fost scris în anii 1391/1392”. Dar, cu toate că ecourile scrise ale acestei comunicări au fost numeroase, iar majoritatea erau favorabile concluziei la care ajunsese D.

Șerbu, Academia Română n-a avut nici o reacție. Din ce pricini, nu se știe. Tocmai de aceea, încercând să găsească în motiv convingător cu privire la datarea propusă de academicianul Ion Bianu, și care s-a impus printre specialiști, prof. Șerbu opina că acesta, adică Ion Bianu, „a văzut aceste două date, dar le-a crezut cuvinte, iar nu literecifre, considerându-le cuvinte neînțelese, dovadă că la transcrierea lor nu le-a pus semnul miilor”. Ba mai mult, sesizând omisiunea văleat 6900 din textul ediției academice din 1977, paleograful subliniază că explicația oferită de Mirela Teodorescu și Ion Gheție nu stă în picioare. El reiterează și accentuează faptul că anul 6000 se referă la evenimentul relatat în *Legendă*, „Povestea fu demult în Sfânta Cetate a Ierusalimului într-o atâția ani văleat 6000”, în vreme ce anul 6900 se referă la traducerea acestei povești în limba română. Evident că descoperirile profesorului Șerbu au stârnit reacții controversate. De exemplu, în *Studii de lingvistică și filologie* din 1981, acad. Gheorghe Mihăilă afirmă că „argumentarea (lui D. Șerbu, n.m.) e atât de subredă filologic, încât se destramă la cea mai elementară analiză. În esență, ea se bazează pe interpretarea datei la care este plasat evenimentul imaginar”. Pe de altă parte, de pildă profesorii Ion C. Chițimia, în revista „Contemporanul” din mai 1987, Vasile Vetișanu, în aceeași revistă din octombrie 1983 și mai 1987, Andrei Crețulescu, în revista „Dacia Magazin” din aprilie 2006 și alții au

întărit cu argumente logice, istorice și filologice concluziile la care ajunsese Dumitru Șerbu. Și iată că, fiind două tabere ce pretindeau că și-au susținut argumentat concluziile la care au ajuns, până astăzi, subiectul rămâne deschis! Însă, după judecata mea, declinându-mi orice expertiză de specialitate și ținând seama de aceste concluzii, cum ar fi, de pildă cele ale lui Ion Bianu, Al. Mareș, Ion Gheție, Mirela Teodorescu, Gheorghe Mihăilă ori Dumitru Șerbu și alții, în raport cu logica naturală a oricărui om, înclin să cred că, oarecum paradoxal, toți au dreptate! E drept că fiecare din perspectiva și punctul său de vedere. Prin urmare, dacă ținem seama exclusiv de tipul sau caracterul scrierii din Manuscris, opinia academicianului Ion Bianu nu poate fi contestată. La fel, dacă ne raportăm la hârtia acestui document, nu poate fi pusă la îndoială concluzia la care a ajuns Al. Mareș, însă, dacă nu ignorăm expresiile văleat 9000 și văleat 9600 din manuscrisul *Legendei Duminicii*, nici opiniile formulate de prof. Dumitru Șerbu nu pot fi respinse categoric, pentru simplul motiv că, logic vorbind, nu este imposibil ca un text sau un manuscris, oricare și de oricând ar fi el, să fie copiat și recopiat de-a lungul timpului de mai multe ori. Oare de ce n-ar fi valabil acest lucru și în cazul *Legendei Duminicii* din *Codicele de la leud*? Oare, cândva, va fi lămurită definitiv această controversă?

Marilena Georgescu

CASA ASSAN - MICUL PALAT UNDE A LOCUIT PRIMUL ROMÂN

La începutul secolului XX, celebra familie Assan avea două noi reședințe impresionante în București: aceea a lui George G. Assan (1862-1909) din Piața Alexandru Lahovary nr. 9, construită între anii 1904-1906, de arhitectul I. D. Berindey, și aceea a fratelui său mai mare, Basile G. Assan (1860-1918), realizată între anii 1902-1911, după planurile lui Marcel Kammerer, în strada Scaune nr. 21-23 (în prezent strada Tudor Arghezi). Dacă reședința în stil eclectic francez a lui George G. Assan exprima prezentul, prin contrast, volumetria geometrică a vilei lui Basile G. Assan anunța în capitală o modernitate care începe să devină familiară după Primul Război Mondial.

„Bucureștenii privesc cu uimire și curiozitate noua vilă Assan, un edificiu rectangular, cochet și de un alb strălucitor. (...) Noul stil aproape că nu a pătruns deloc în România, unde doar prea puțini cunosc și apreciază acest nou univers de forme, ceea ce explică uimirea oamenilor care numesc această clădire casa de porțelan pentru că, datorită finisajelor de alabastru și a formei tensionate și simple, pare un templu luminos și alb”, scria Florica B. Assan, în 1913.

În revista de arhitectură din anul 1913 a fost identificat un articol scris de Florica Assan, cea de-a doua soție a lui Basile Assan, care este ilustrat cu fotografii din încăperile reprezentative ale vilei. Pornind de la acest articol a fost căutată în arhivele municipiului București autorizația de construcție, ale cărei planuri detaliate sunt semnate „arh. Marcel Kämmerer, Wien, 1906”. Apoi a fost identificat un alt articol în revista *Der Architekt. Wiener Monatshefte für Bauwesen und Dekorative Kunst* din anul 1909, semnat chiar de arhitect. De la Marcel Kämmerer aflăm într-o mică măsură etapele proiectului, iar din articolul Floricăi Assan cunoaștem detaliile amenajării interioarelor. Analiza articolelor și a planurilor evidențiază faptul că înainte de a începe lucrările la reședința sa, Basile G. Assan „a vizitat arhitecții englezi moderni, a fost la Olbrich în Darmstadt, în toate centrele artistice ale Germaniei și a găsit peste tot numeroase idei. În mintea sa au rămas lucruri dintre cele mai eterogene, toate apreciate de el în mod deosebit, astfel încărcat cu semnificații artistice și cu dorințele cele mai contradictorii, a venit la mine”, scria arhitectul. Proiectul a fost încredințat lui Marcel

CARE A FĂCUT ÎNCONJURUL LUMII

Kämmerer (1878-1959), elev și colaborator apropiat al lui Otto Wagner, cu care poartă discuții încă din anul 1902, „curând însă am căzut de acord și am început lucrul”. [9] Începerea construcției este datată 1906, clădirea este terminată cinci ani mai târziu. Reședința Assan din strada Scaune a fost unul dintre cele mai complexe vile Sezession proiectate de Marcel Kämmerer în cariera sa, „dacă vila inginerului Assan ar fi fost construită la Viena, ar fi inclusă în mod cert în seria operelor canonice din istoria arhitecturii domestice a secolului al XX-lea”.

Vila Assan din strada Scaune nr. 2123 avea o curte de onoare cu bănci și fântână arteziană, o grădină atent amenajată cu alei, dale albe, pergole, și un garaj cu etaj. De altfel garajul era indispensabil, întrucât Basile și fratele său George, adevărați „amici ai progresului” erau „automobiliști înfocați”.

Planul vilei de 410 m², ce se dezvoltă pe patru nivele (subsol, parter, etaj I, mansardă) relevă importanța acordată vieții sociale prin: vestibulul cu trepte din marmură gri deschis și scară principală în trei rampe ce are 44 m², saloanele de primire (salonul mare -măsura 69 m²-, salonul mic, biroul, sufrageria și salonul de muzică, ce relaționau printr-o seră). Viața familială este de asemenea accentuată de spații prevăzute pentru educație și sport.

În amplasarea camerelor în planuri se observă o separare clară între stăpâni și servitori. La parter zona de serviciu era concentrată în apropierea intrării servitorilor, unde era bucătăria și sufrageria acestora. Cele „șapte camere ale servitorilor erau la subsol, de o parte și de alta a spațiilor destinate instalațiilor de încălzire central și depozitării de combustibil (lemn și cărbune). (...) La același nivel erau cămarile, spălătoria, o camera de călcat și o cabină WC”.

Modernitatea vilei este conferită de utilizarea materialelor și tehnicilor de construcție noi (beton armat), dar și de funcțiunea anumitor camere (existența a mai multor băi, încă foarte rare și camere de lux precum: salonul mare care se desfășoară pe înălțimea a două nivele, sală de sport, o cameră separată de muzică sau liftul).

Inginerul Basile Assan este interesat de toate progresele tehnicii și de confort, pe care de altfel „le-a putut vedea în cele mai luxoase hoteluri din lume”, scria arhitectul Kämmerer în anul 1909. Acesta și-a dorit cele mai moderne instalații pentru reședința sa. Instalația electrică era în toate încăperile casei, bineînțeles aveau instalate posturi telefonice, conectate, numărul de telefon era 27/69.

O atenție deosebită este acordată „instalațiilor de încălzire prin pardoseală, sub plăcile de marmură din vestibul, iar salonul principal și cel de muzică aveau trei mici încăperi prevăzute special pentru asigurarea temperaturii optime”.

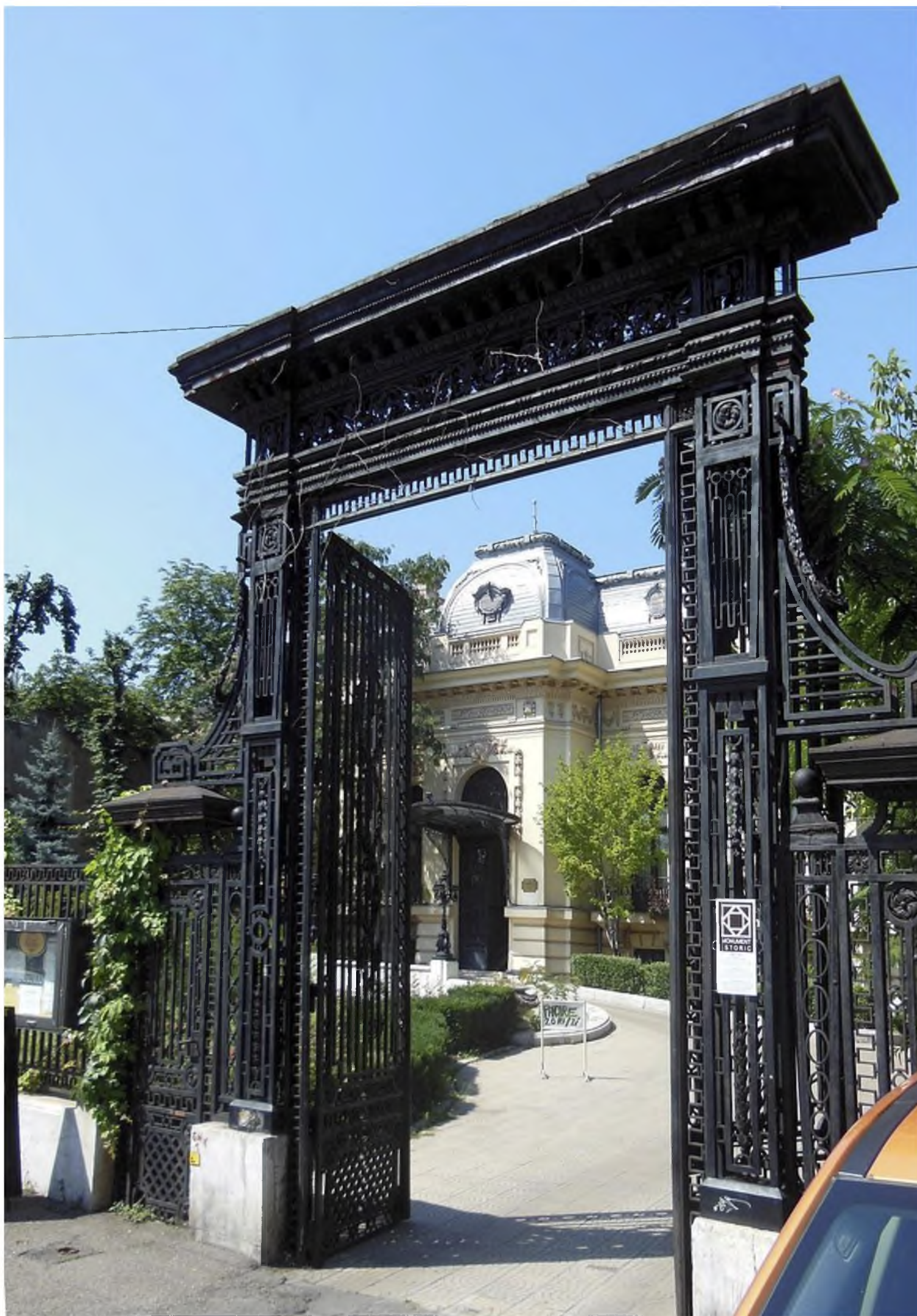
Din fericire interioarele sunt cunoscute astăzi datorită fotografiilor publicate în 1913, reproduse și în expoziția *Manifestări ale artei totale în România. Art Nouveau. Szecessió, Sezession, Jugendstil*. Bogatele informații fotografiile sunt completate prin detaliile din articolul Floricăi Assan. Fațadele decorate cu motive geometrice și soclu ondulat se continuă cu subtilitate în interior. Motivele geometrice al fațadelor se prelungesc în decorația draperiilor, a covoarelor, a lambriurilor, a mobilierului. Privind cu atenție

putem observa mobilierul, corpurile de iluminat, vitraliile, covoarele, tablourile, obiectele decorative Daum și chiar pe Basile G. Assan împreună cu soția și copii.

În casa familiei Assan din strada Scaune, stilul Sezession se regăsea pretutindeni, dar mai ales în spațiile parterului amenajat de arhitectul vienez Karl Witzmann, executate de ebenistul Jakob Soulek, decorate cu covoare create de Franz Karl Delavilla, pe care orice vizitator le putea admira, dar și în dormitorul matrimonial și budoarul la etaj, încăperi elaborate de arhitectul H.

Bolek, și baia alăturată cu dale bleuvert. Fiecare încăpere era concepută ca o operă de artă totală în stil Sezession. Călătoriile influențează alegerile decorative făcute, biroul de exemplu este decorat cu numeroase obiecte de artă din Japonia.

Basile G. Assan a locuit în vila din strada Scaune doar câțiva ani, împreună cu cea de-a doua soție Florica și cei patru copii din prima căsătorie: două fiice și doi fii, pentru că a început războiul și au plecat în exil. Apoi în anul 1918 acesta moare la Montreux, în Elveția.

EDIȚII ELZEVIRIENE

Sfârșitul de secol XVI aduce unele schimbări în privința topografiei centrelor tipografice din Europa. Țările de Jos au cunoscut între 1584 și 1702, perioada în care a funcționat Republica Provinciilor Unite, o adevărată epocă de aur, moment de mare înflorire economică și de intensă dezvoltare culturală, fenomen înregistrat și de arta tipografică. Centrul de greutate al imprimeriei s-a deplasat de la Anvers la Leyda și Amsterdam. Willem Janszoon Blaeu, cartograf și editor, a lucrat la Amsterdam alături de alți celebri tipografi care au imprimat opere ale poetilor și istoricilor latini, lucrări de fizică sau biologie, lucrări de astronomie, cosmografii și, nu în ultimul rând, *Biblia*.

Din cele treizeci și două de ediții apărute în această tipografie, se remarcă *Cosmographiae generalis libri tres* a lui Paullus Merula, din 1635-1636, cu numeroase hărți ale Europei și ale unor orașe importante ale continentului (unele în culori) și cu o reprezentare de tip planiglob. Importante sunt și lucrările apărute în tipografia lui Johannes Janssonius (Jan Jansson), instalat la Amsterdam după căsătoria cu fiica editorului și cartografului Jodocus Hondius. În 1616 acesta a publicat prima hartă a Franței și Italiei, după care a imprimat un număr mare de hărți ale altor țări. Între 1630 și 1638, în parteneriat cu Henricus Hondius (cumnatul său), a tipărit mai multe atlase Mercator/Hondius, la care a fost adăugat și numele său.

Din cele peste 45 de ediții apărute în tipografia Janssoniană, cele mai importante sunt atlasele lui Gerardus (Gerhard) Mercator, celebru cartograf și matematician. În colecția Bibliotecii se păstrează o ediție din *Atlas minor* publicată în 1628, operă tipografică de format oblong, incluzând la pagina 554 și o hartă a țării noastre.

La Leyda, Amsterdam și Utrecht, Oficina Elsevier, aparținând

cunoscutei familii olandeze de anticari, editori și tipografi, a devenit cunoscută prin tipăriturile în formate mici (12o, 16o, 24o) care le poartă numele. De-a lungul timpului, membrii acestei familii, tipografi autorizați ai Universității din Leyda, au publicat aproape 2 000 de lucrări, excelente ediții ale clasicilor latini în format mic, precum Cezar, Terentius, Virgiliu (1676), dar și opere mai recente, cum sunt cele ale Sf. Augustin, ale lui Descartes (1637) sau Moliere. Maximele lui La Rochefoucauld, imprimate în 1664, sau opera lui Cluverius, *Introductionis in Universam geographiam*, imprimată de Ludovic Elzevir în 1651, precum și ediția a doua a lucrării *Philosophia naturalis*, aparținând filosofului Henricus Regius, apropiat al lui Rene Descartes, imprimată în 1654. Se remarcă de asemenea o frumoasă lucrare care are pe pagina de titlu simbolurile heraldice ale Țărilor Nordice, publicată de Stephanus Johannis la Leyda în 1629, *De regno Daniae et Norwegiae insulisque adjacentibus juxta ac de Holsatia ducatu Sleswicensi et finitimis provinciis tractatus varii*. Toți cei din familia Elsevir (numele real este de fapt Elzevier), care au practicat arta imprimeriei la Leyda, la Amsterdam, la Utrecht sau în alte locuri, și-au particularizat

edițiile cu mențiunile: «Apud Elzevirios» sau «Ex officina Elzeviriana». Atunci când imprimau însă cărți pentru biserică, deoarece aceasta nu accepta edițiile protestanților, treceau pe foaia de titlu numele unui oraș catolic. Marca tipografică aleasă de Isaac Elzevir pentru tipografia din Leyda este un arbore în jurul căruia se ridica vița-de-vie încărcată de struguri, iar sub arbore, un om în picioare, cu deviza: *Non solus*. Aceasta marcă, cunoscută sub numele *Solitarul*, era de fapt emblema uniunii frățești a tipografilor Elsevir. Ludovic III, tipograful Amsterdam, a adoptat ca marcă reprezentarea zeiței Minerva cu un măslin și vechiul dieton:

Ne extra oleas (nu depășiți măslinii) adică limitele desemnate de măslinii plantați la extremitatea terenului pe care grecii organizau cursele. Marca pentru lucrările pe care cei din familia Elsevir nu doreau să-și pună numele era o

sferă. Edițiile Elzevir, devenite celebre, au ajuns în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea obiecte predilecte ale colecționarilor și bibliofililor, în așa fel încât s-a vorbit de o adevărată «elzeviromanie».

Claudia Demetrescu

TEZAU Foaie a
Bibliotecii Academiei Române.
Calea Victoriei Nr. 125,
Sector 1, București
COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor șef:
Petre Mihai Băcanu
Redactori:
Gabriela Dumitrescu,
Lorența Popescu,
Oana Lucia Dimitriu,
Luminița Kövari,
Carmen Albu
Tehnoredactare/Prezentare grafică:
Hașegan Ștefan Dumitru
Gabriela Dumitrescu

Tezaur (București)
ISSN 2784 – 062X ISSN-L 2784 – 062X